

ספר ההלכות

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאצרות תורת החסידות
משובצות זהב ועסודרות
משיעוריו ושיחותיו של
רבי עזחם ענדל פערנץ שליט"א

פרשת חיי שרה

שבת קודש אכסוף נעים שבת בקדושת השבת וסגולתה

לעת צאת השואבות: המילים 'מחוץ לעיר' רומזות לנשמות הנידחות מחוץ לעיר הקודש בעולם העליון, ו'הברכה' הרי היא נטיעה, כיון שהצדיק מתקן את אותו הנשמות ונוטע אותן בתוך גבול הקדושה הרמוז בתבות 'אל באר המים'. ומתי הוא הזמן המסוגל לכך? 'לעת ערב' - הוא ערב שבת קודש בזמן שמקבלים את השבת, ככתוב 'לעת צאת השאבות'. בתבה 'שאבות' ישנן אותיות 'שבת'.

אל נפשי נאה

מסופר על אחד מתלמידיו של המגיד הקדוש רבי מרדכי מטשנבוביץ זי"ע, שהיה דבוק מאד ברבו הקדוש. אותו אברך היה אב בחכמה ורך בשנים ומופלג בתורה וביראת שמים, מתנהג בחסידות ומרבה במעשים טובים. יושב היה האברך בבית המדרש בעירו ועוסק בתורה יומם ולילה, ומזמן לזמן היה אורז את תרמילו עם צידה לדרך ונוסע להתאבק בעפר רגלו של הרבי, לקנות מזמן תורה וחסידות ממשנת בית שטרנוביץ. את פרנסתו ופרנסת ביתו מצא האברך המופלג בעזרת נות-ביתו, אשת חיל אשר חגרה בעוז מתניה ותאמץ זרועותיה לדאוג לכלכלת משפחתה. שמחה האשה מאד כי בעלה יושב על התורה ועל העבודה והעיסה על שכמה את עול הפרנסה בחנות שנהלה בדעת ובתבונה. לקוחות רבים היו באים אל החנות, והפרנסה היתה מוכנה ומזומנת בחסדי ה' לכל משפחתה. ביום מן הימים חלה האברך במחלה קשה ונוראה. לא בבת אחת הגיע האברך למצבו הגרוע, התחילה נפל למשכב בשל כאבים שתקפו אותו, ועם הזמן החריף מצבו יותר ויותר, חליו הכביד עוד ועוד, עד שהגיע אל ערש דוד. האשה פיזרה הון רב לרפואת בעלה הצעיר. רופאים מומחים ופרופסורים ידועי שם מהערים הגדולות הובהלו לעיירה לבדוק את בעלה, והעניקו אבחנות שונות ומשונות על מחלתו ועל האפנים בהם ניתן להציל את חייו. המרשמים שנתנו נפדו מיד בבתי המרקחת שדרשו, כמובן, סכומים מפולפלים על התרופות היקרות. אחרי שכל הרופאים לא הוכיחו את עצמם והתרופות היקרות לא העילו, נסתה האשה את כוחה ביבוא מיני סממנים וסוגי מרקחות שונים ומשונים מארצות רחוקות. הרפואות שניקחו מצמחים הגדלים ביערות-עד נדחים

לכה דודי נצא השדה

דמעת העשוקים

רגעים מיוחדים נרשמים עת עומד כל הצבור בתפלת 'קבלת שבת'. פני הכל לכוון מערב, ובמאור פנים אפוף שמחה וקדושה כורעים כולם ראשם בפני שבת המלכה הפורשת כנפיה על היקום ומקבלים פניה בערגה, 'בואי כלה, בואי כלה'. ומה נאה הוא מנהג הקדמונים, שהיו יוצאים ממש מפתח בית הכנסת אל השדות ממחוץ לעיר כממתנים ומצפים בערגה לקבל את השבת, ככתוב (שה"ש ז ב) 'לכה דודי נצא השדה'. על פי המובא בספרים הקדושים, רגעים אלו של קבלת שבת הם זמן של תיקון לנפש האדם, שיוכל להתעלות באמצעות קדושת השבת ולטהר את נפשו המותשת מעבודת ימות החול. זהו זמן תיקון, אך לא רק לחיים. אף המתים שהסתלקו מהעולם וזקוקים לתיקון לנשמתם יכולים לבוא על תיקונם בשעת קבלת השבת, ולהעלות את נשמתם עד שתזכה להתענג מנועם הנשמות בעולם העליון. אמנם, תיקון הנשמה בעת קבלת השבת אינו פשוט, ובכל דור, צדיק הדור הוא זה שמסוגל במיוחד לתקן אז את הנשמות בעולם העליון. כך פירש הרב הקדוש רבי שלמה מרדמוסקי זי"ע בספרו 'תפארת שלמה' (פי"ח ח"י שרה) את הפסוק 'ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים לעת ערב לעת צאת השואבות' (בראשית כד יא), על פי המסופר במסכת עירובין (מה). על התנא רבי טרפון שהזדמן לו ללון בליל שבת חוץ לעיר. ופנימיות הדבר היא שיש ביד הצדיק להעלות ולתקן את נשמות המתים שנדחו בעולם העליון מחוץ לגבולות הקדושה, ואף אלו שלא זכו לבוא אל הצדיק בחייהו, יכול הצדיק להעלות ולתקן לאחר מיתתו עד שינוחו בשלום על משכבם. הזמן המסוגל לתקן הנשמות הוא בליל שבת, ובליתו מחוץ לעיר התכוון רבי טרפון לתקן את הנשמות שנתרו בחוץ ולא באו אל תקונו. לענין זה רומז המנהג לפנות לצד מערב בשעה שאומרים 'בואי בשלום' בקבלת שבת, לרמז על הנשמות הנדחות לחוץ שגם להן יש עליה ותקון. דבר זה רמז בפסוק 'ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים לעת ערב

על התורה

שלהבות קודש והגיונות חכמה
מפרשת השבוע

בכסף מלא - כח הפדוטה מהצדיק

ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו בכסף מלא יתננה לי בתוככם לאחות קבר (בראשית כג ז-ט)
'בכסף מלא' - אשלם כל שוויה, וכן דוד אמר לארונה (דברי הימים א' כא כד) 'בכסף מלא' (רש"י)
מה הכוונה 'בכסף מלא'?

אכן, רש"י כבר חש בכך, ולכן הסביר 'אשלם כל שוויה'. שכן, כך מבארים המפרשים, הוקשה לרש"י מה שייך לשון 'מלא' בכסף. הלא 'מלא' הוא ההיפך מ'ריקן', ואין ראוי לומר 'מלא' אלא - על דרך משל - בכלי שלפעמים הוא מלא ולפעמים הוא ריקן, אך לא כן בכסף שלא שייך בו 'מלא' ושאיננו מלא.
מסיבה זו פירש רש"י שהכוונה בתיבת 'מלא' אינה על הכסף אלא על השדה, שאמר אברהם לבני חת כי ישלם לעפרון את כל שוויה של השדה.
אך על דרך החסידות, אפשר לפרש בפנים אחרות.
כי ידוע הוא, שהזוכה לקבל מממונו של צדיק הרי הוא כמו שזכה משולחן גבוה, וברכה שרויה בממון זה. וכמו שמצינו במדרש (ב"ר סו ז) על הפסוק (בראשית כו יג) 'ויגדל האיש וילך הלך וגדל': אמר רבי חנין, עד שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא כסף וזהב של אבימלך. ובפשטות דברי המדרש טעונים ביאור: כיצד אכן יתכן שהיה טוב בעיניהם לקבל את זבל פרדותיו של יצחק, יותר מאשר כסף וזהב ממש מידו של אבימלך?

וברור שברכה גדולה הייתה שרויה בנכסיו של יצחק, והייתה ברכת ה' שורה על כל היוצא מדלתי ביתו. ומפני זה היה טוב בעיניהם זבל פרדותיו של יצחק לפי שדבר זה הביא ברכה לבתיהם, להבדיל אלף אלפי הבדלות מכספו וזהב של אבימלך שלא זו בלבד שלא היה מביא עמו ברכה אלא היה גורם להיפך.
זה הוא שאמר להם אברהם: 'בכסף מלא יתננה לי', כלומר: אין כסף כספם של אחרים, אלא הוא כסף מלא בברכה ה', וכאשר יקבל עפרון לידיו את כספי, יראה כי תשרה בו הברכה ויתעשר, כך שיצא הוא מרווח פי כמה. וזהו אם כן 'כסף מלא' - כסף המלא בברכה ה'.

ומדוע, אכן, לא נהנה עפרון מאותו 'כסף מלא'?

להתברך מן הממון שקיבל מידיו של הצדיק, ואותו ממון היה גורם לו לברכה כפולה ומכופלת, יותר מאשר שוויו האמיתי של הכסף. אך לפי שהיה כל כך פגום בנפשו, והיתה עינו מבוהלת להרע, הכניס את עינו הרעה גם בממונו של צדיק, גם באותו ממון שקיבל מהצדיק על השדה והמערה, ולא זכה שתתקיים אצלו הברכה.
אך מי שיועד להעריך את כוחו של אותו ממון, שמגיע משולחן גבוה, וזכה לראות בו ברכה. ואכן, אותו כח של 'כסף מלא' קיים גם בימינו, ורווח מנהג זה של קבלת מטבע בחצרות האדמו"רים והצדיקים, כשידוע בקרב קהילות ישראל כי מטבע שמתברך בידו הצדיק כוחו יפה לשמירה ולברכה. ולאמיתו של דבר, רמז ומקור קדום אודות כוחו של מטבע שניתן מידיו של צדיק והוא מסוגל לשמירה ולהצלחה, כבר מובא בסיפורי מעשיות לרבינו ניסים גאון. שם הוא מקור הסיפור של 'איש חסיד היה', שעושרו של החסיד בא לו כי אליהו הנביא התנה עם העני המוכר שיתן לו זוז אחד מכסף ממכרו. "ונטלו ממנו וחזר ונתנו לו וממנו התעשר אחר" כעושר גדול".

וכמו שמסיים במחזור ויטרי בסוף הפיוט אליהו הנביא הנ"ל, בשונה מהסיום המקובל 'אשרי מי שראה פניו בחלום' מסיים במחזור ויטרי: 'אשרי מי שיש לו פרוטה מידו'.
אך עפרון, בטפשותו, איבד סגולה זו כמו ידיו...

פרטה מאיוב מתברך

ואיך מועילה, אכן, פרוטה אחת ובזכותה מתברך כל הממון?
דבר זה נלמד מהמעשה אותו סיפר הגה"צ ר' אשר יונה וויינבערגער זצ"ל רב ורי"מ דטעמעשוואר, אודות מטבע של ברכה שקיבל מידיו של הסבא קדישא, 'האהבת ישראל' מוויניצא זי"ע.
וכה סיפר הגה"צ רבי אשר יונה: כשנסענו לעיר דעשע נכנסתי אל הרה"ק 'האהבת ישראל' מוויניצא זי"ע להיפרד, ואתנו בנוו כבורנו, הרה"ק ר' בן ציון חיים ניי"ה, שהיה אז תינוק, והחזקתי אותו בזרועותי. כשנפרדנו מה'אהבת ישראל' לקח את הילד בידיו הקדושות ואיחל לו: 'שיהיה לך אב עשיר ואם בריאה'. ונתן לי מטבע מבורכת.
ואמר: ענין נתינת מטבע הוא דאיתא בגמרא (ב"ב טו:) 'כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך'. אך היאך מתברכים מפרוטה אחת? אלא שהברכה שרתה במעותיו, שאם היו מערבין פרוטה אחת מהם במעות אחרות התברכו כולם.
והדברים מפורשים בדברי הרה"ק מאפטא זי"ע בספרו 'אוהב ישראל' (פרשת משפטים),

כאשר לפיהם הוא מסביר את דברי הכתוב 'וברך את לחמך':

על דרך שאמרו חז"ל 'כל הנוטל פרוטה מאיבו מתברך', עין שם. היינו, לאשר היתה הברכה שורה בכל אשר לו, לזה כל שנטל ממנו איזה דבר שכבר שרתה עליו ברכת ה', הוא גם כן מתברך. וזה שאמר הכתוב 'ועבדתם את ה' אלהיכם, הבטיחנו הש"י ויתעלה 'וברך את לחמך וגו' והסירתי מחלה מקרבך'.

היינו, שהש"י יברך לחמו ומימו של הצדיק העובד את ה', וכל מי שיאכל ויטעום אצלו כלום ישלח לו הש"ת מבוקשו הצריך לו, כגון רפואה למי שצריך לרפואה וכדומה שאר מבוקשים בגשמיות וברוחניות, כן יהי רצון אמן.

טענות הדף

מעשים רבים נקשרו במטבעות שניתנו בידי צדיקים, כאשר לא אחת נראו מופתים וישועות על ידיהם. ומעשה פלא היה עם הרה"ק בעל 'דברי יואל' מסאטמאר זיע"א, שכאשר חלה בשנת תשכ"ח הביאו לו לסגולה מטבע של כסף שנתן הרה"ק הדברי חיים זיע"א לאחת מהכלות העניות שהשיא מהונו. וחברו למטבע ידית קטנה כך שהפכה לדוגמת כף קטן שיכולים לאכול בה, כדי שלא תהיה מוקצה בשבת וניתן יהיה לטלטלה (עיין פרמ"ג סימן ש"ח).

החשיב מאד ה'דברי יואל' את מטבע הסגולה, ומאז החזיקו תמיד בכיסו, יום ולילה, והיתה מטבע זו שמורה אצלו במשך כל הי"א שנים שלאחר מכן.

והנה, באותו היום שבו הגיע זמנו להסתלק לחי' עד, כשנסע לבית החולים, באמצע הדרך הריגש ששכחו את הכף בבית, והראה על כיסו לאות שאין לו אצלו את הכף של ה'דברי חיים', והיה ניכר שביקש כי יביאה אליו. ואכן, מיד נחפו ונסע אברך אחד במהירות לביתו של הרבי להביא משם את הכף, אבל הוא איחר את השעה. כאשר חזר לבית החולים והכף בידו כבר נצחו אראלים את המצוקים.

ואגב, מנהג זה השתמר אף אצל הרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמאר זיע"א, שנהג אף הוא לתת מידי פעם מטבעות לשמירה, בעיקר לאנשים שהיתה לו הכרת הטוב כלפיהם.

יודו טוב מהרופאים

מעשה פלאי סיפר הישיש רבי אברהם שרייבער מוינה, נכדו של החסיד הנודע רבי יואל סופר, בנו של הגאון רבי שמעון סופר מקראקא זיע"א, על מטבע של ברכה שניתן בידי הרה"ק רבי יצחק מאיר מקופיטשניץ זיע"א שהיה מפורסם בדורו לצדיק ובעל מופת ואשר חולל ישועה פלאית.

נערה אחת מקרובותיו של הרבי מקופיטשניץ שהיתה משודכת לאיש, יצאה לפתע מדעתה רח"ל, והרופאים נואשו מלרפאותה. אבי הנערה, ששמו היה פערלבערגער מיוצאי פולין, היה עשיר גדול והוא פירס סכומי עתק למען רפואתה. הביא רופאים מהוללים מפאריז ומלונדון והתחנן בפניהם כי ינסו לרפאותה, אך ללא הועיל.

בראותו כי צרתו צרה וכי הנערה אינה מתרפאת אלא אדרבא מצבה הולך ורע, דחקו בו ידידיו שראו בצרתו כי ילך אל הרה"ק מקופיטשניץ לבקש לה ברכה. תחילה טירב האיש, אך ככל שנקפו הימים ולא נראה כל מוצא למצבה, הלך אל הרבי מקופיטשניץ ובכה בפניו בדמעות שליש כי ישיעו מצרתו.

שאלו הרבי: כמה כסף כבר הוצאת עד עתה על הרופאים? השיב אבי הנערה כי הוציא

עליה עד עתה סכומי עתק, שהסתכמו בכמאה אלף דולר - סכום עצום במושגי אותם הימים. אמר לו הרה"ק, אני אעשה זאת בפחות מכך. אתן לך מטבע, תן אותו לבתך החולנית ובעזרת ה' יתברך יוטב לה. אמר לו האב שאינו יכול לתת את המטבע לבתו, מפני שהיא נמצאת לא עלינו במוסד סגור ומסוגר, כאשר כל החדר עטוף במשטחי גומי רכים בכדי שלא תוכל להזיק לעצמה ע"י חבטת ראשה בכותל. ואי אפשר לו לבוא אליה רק פעם אחת בשבוע, כאשר בבואו לבקר אותה פותחים עבורו חלון קטן בכדי שיוכל לראותה מרחוק. אמר לו הרבי בהאי לישנא: 'נו, כשתלך לראותה מתוך החלון, אז תורוק את המטבע פנימה'. הלך האיש ועשה כדברי הצדיק, זרק את המטבע לתוך חדרה, ובתו הלכה וחספה את המטבע מן הארץ.

והנה, להפתעת כל ומול עיניהם הקמות של הרופאים שלא האמינו למראה עיניהם, מני אז הלך והשתפר מצב בריאותה, היא חזרה לשפיתיה עד שבמשך הזמן הבריאה לגמרי ואף נישאה לאיש והעמידה משפחה הגונה. כל זאת, בזכות ישועת ה' שנגרמה מכוח ברכתו של הצדיק שמסר בידה את מטבע הברכה.

מטבע המסמך הוולגרי והמנוח

סיפר הרה"ק ר' משה בצלבוש ז"ל, מחשובי חסידי גור שנמנהג על אנשי החברה קדישא נחש"א דבני ברק, אודות המנוח ר' ראובן ברעננהאלף ז"ל מחסידי רוח"ן, שזכה בזכות כבירה, ובעת המלחמה הנוראה עסק רבות בהצלת נכדי רוח"ן מגיא צלמות.

בהלווייתו שהתקיימה בבית העלמין 'זכרון מאיר' השתתפו כמה מצדיקי בית רוח"ן. וסיפר ר' משה, כי כאשר עמדו ליד ה'טהרה שטיבל', שלף אחד האדמו"רים, שכפי הנראה לו היה זה האדמו"ר מפשעמישל (הרה"ק רבי מרדכי שלום יוסף, בעל הכנסת מרדכי מסדיגורא זיע"א), מטבע מכיסו שהיה בערך בגודל של חצי לירה. המטבע עטוף היה בנייר והאדמו"ר שלף את המטבע מעטיפתו, החזיקו בידיו ואמר למנוח בהאי לישנא: 'ר' ראובן, רוח"נער קינדער רענגען אייך שולדיג א גרויסער חוב, מיר האבען דא א מטבע פון דער הייליגער רוח"נער זיידע, נעם דאס מיט דיר פאר א שמירה אויף יענער וועלט, און עס זאל דיר עפענען אלע טועיערען'. [צאצא, רוח"ן חייבים לך חוב גדול, יש לנו פה מטבע מזקנינו הקדוש מרוח"ן, קח אותו איתך והוא יהיה לך לשמירה בעולם הבא ויפתח לך את כל השערים].

המשיך ר' משה וסיפר: כאשר הורדתי את המנוח לקברו, ולפני שהתחלתי להניח מעליו את הלוחות, נתן לי האדמו"ר את המטבע, ביקש שאפתח את התכריכים ואכניס את המטבע לידו של הנפטר.

עשיתי כדבריו, וברגע שהכנסתי את המטבע לידו, ידו של הנפטר נסגרה על אצבעי יחד עם המטבע. נבהלתי וניסיתי למשוך את האצבע, אך היד נסגרה עלי בחוזק, כאשר בנוסף לכך המטבע נלחץ אף הוא על אצבעי... בסופו של דבר משכתי את אצבעי בכל כוחי, וכך הצלחתי לחלצה מלפיתתו האיתנה של הנפטר אם כי נותרה עליה שריטה הגונה. לאחר מכן נדרש ממני זמן רב בכדי לכסות את הנפטר. איני יודע כמה זמן, אולי עשרים דקות, אך אבדה לי התחושה של הזמן מאחר והיה נראה בעיני כנצח...

וסיים ר' משה: אין לי מושג מה הפשט בזה, אבל יכולני להעיד על הסיפור הזה מכלי ראשון, שקרה עמי ובעיני ראתי...

מטבע שטבעו הכמרים

מעשיות רבות אודות מטבעות לשמירה ולברכה סופרו אודות הרה"ק האמרי חיים זיע"א, שנהג אף הוא להעניק מטבעות של ברכה לאחר עבודת קודש שהיתה לו בכך. ואכן, רבים מהפונים אל הרה"ק לישועה, לא היו מסתפקים בבקשת ברכה אלא היו מפצירים בו שיעניק להם מטבע בתור שמירה, אך רק לעיתים לאחר הפצרות רבות היה נעתר לבקשות והיה נותן מטבע, כאשר במקרים אלו נראו לא פעם אותות וישועות מופלאות.

ואצל הרה"ק האמרי חיים, היו סוגים שונים של מטבעות. בדרך כלל 'מטבע מבורך' היה מטבע מארץ ישראל, ואילו מה שכונה בפיו כמטבע של 'שמירה', היה מטבע מחוץ לארץ. גם מועדים מיוחדים נקבעו למתן השמירה: יאהרצייט של אחד מאבותיו, או יומא דפגרא, והיה נותן זאת רק לאחר טבילה במקוה כאשר טבל יחד עם המטבע. לעומת זאת, מטבע 'מבורך' היה נותן גם ללא טבילה.

ואכן, ידוע היה שרבים נשענו על ידי קבלת מטבע 'שמירה', לאחר שה'אמרי חיים זיע"א טבל עם המטבע בפיו. ר' בערל וולצר ז"ל, היה המשב"ק בשנה הראשונה לעלייתו ארצה. פעם לעת ערב אמר לו האמרי חיים שיזכירוהו בבוקר לקחת עמו מטבע למקוה. כזאת ארע פעמים אין ספור עד אחרית ימיו שהיה מורה למשמשי להזכירו בעת שהיה במקוה שם פלוני ופלוגי. בין היתר, מסופר כי באו שני אחים אל ה'אמרי חיים', וסיפרו שקיבלו מכתב מאחותם שבחוץ לארץ כי בתה חולה מאוד, וסבה בא אליה בחלום ואמר לה שרק הרבי מויוניץ יכול לעזור, וכי יקחו ממנו מטבע לשמירה. אך בבואם אל הקודש פנימה אמר הרבי כי הוא אינו יכול לעזור כלל. אלא שהם טענו שלא יצאו מהחדר עד שיושעו, כדבריו על הסבא שנראה אליהם בחלום. לאחר הפצרות רבות הסכים הרבי לאחל ברכה לרפואה מבלי לתת מטבע, אך הם התעקשו ואמרו שלא יצאו מהחדר עד שיקבלו מטבע. סוף דבר, לאחר זמן מה, הורה הרבי למשמשו שילך להביא מטבע, והוא נתנו לפיו ואמר מימרות הזוהר הקדוש. אחר כך הוציא מהפתקאות המיוחדות שלו, דפדף ודפדף בהן, פתח את ספר הזוהר ושוב עיין בפתקאות הללו, ורק אז הסכים לתת להם את המטבע.

עם זאת, כאשר מסר להם את המטבע, התנה והזהיר כי ישלחו את המטבע אך ורק על ידי שליח ולא באמצעות הדואר. ניסו האחים לטעון ולומר שאין להם זולתי היוצא לחו"ל, אולם ה'אמרי חיים אמר להם: 'אתם לבקש מטבע ואני לא קראתיכם, אם רצונכם לקבל - עליכם לצייט'. משהסכימו לתנאו, מסר להם את המטבע.

כעבור מספר שבועות באו שוב שני האחים והפעם לבשר כי החולה הבריאה ב"ה. בשנים האחרונות לחייו, כאשר הרבי האמרי חיים נחלש ולא תמיד היה יכול ללכת למקוה, היו מונחים המטבעות אצל הרבנית, ובעת הצורך היה מבקש את המטבע מהרבנית, כאשר בעת הטבילה עם השמירה החזיק את המטבע בידו, ופעמים טבל כשהמטבע תחת לשונו. לעתים החזיק אחר כך את המטבע ביד בעת התפלה, או שהיה לומד זוהר הקדוש בהחזיקו את המטבע.

פעם כשהסכים לתת מטבע, שלח החוצה את המבקש מחדרו ולא נותר בו איש, אך אחד מבני הבית עקב אחר מעשיו דרך סדק בקיר, וראה כי הרבי לוקח את ספר הזוהר הקדוש לעיין בו כאשר את המטבע החזיק

בידו, וכך למד בספר הזוהר תוך כדי שפיו מאדימויות. כעבור זמן מה קרא למקבל שיכנס ומסר לו את המטבע. ואכן, אירע, ופעם לאחר שנתן 'מטבע שמירה' לרפואה הפטיר: 'כמה כח היא עלתה לי'.

מטבע שהביא עזרה

מעשי פלא אירעו עם הרה"ק רבי ישראל אבוחצירא זיע"א, ה'באבא סאלי', שנהג אף הוא להעניק מטבעות לברכה, כאשר מקבליהם ראו ישועות מחוץ לגדר הטבע. עוד בשנותיו במרוקו, היו ברשותו של הרה"ק רבי ישראל אבוחצירא זיע"א, ה'באבא סאלי', שלש מטבעות מזהב. באחד הימים, שלח את משמשו לקרוא ליהודי אחד מחברי הקהילה, שכמוהו התייצב מיד עם קבלת השליחות לפני הרה"ק להיות מוכן לכל משימה שיטיל עליו. להפתעתו הזמינו לבני הקהילה ולחמון כהם. הלה משוחח עימו על מצב הקהילה ועל העתיד הקשה שצפוי לקהילה באותם הימים, תוך שהוא נותן לו את ההרגשה כאילו בידו לעזור לבני הקהילה ולחמון כהם. הלה החל לומר שאין הוא יודע למה הכוונה, שהרי ידוע מלפניו מצבו ובמה תולה הוא את תקותו שאדם כמוהו יוכל להיות למשננת.

הוציא ה'באבא סאלי' מטבע זהב אחת ואמר לו: ראה, את המטבע הזו אמסור לידך לברכה ולמשמרת, ומשיגיע אליך יפתחו בפניך שערי ההצלחה. ואולם הצלחתך תלויה ברבית עזרתך לחברך וידידך, ואסור שהכסף יעביר אותך על דעתך ועל דעת קונך. אם תמשיך לידקדק במצוות קלה כבחמורה ותהיה לעזר ולאחיסמך לבני קהילתנו אני מברך אותך בזה בברכת עושר והצלחה. אך אם חלילה תסטה מן הדרך הזאת שאני מורה לך לאחר שתעלה לגדולה, דע לך שבכוחי להחזירך למצב שבו נמצא אתה היום ואולי אף תרד מטה מכך.

נדהם האיש לשמע הדברים ולאחר דקות של דומיה בלי אפשרות להגיב, פתח את פיו. הודה לרביתו על האמון שנתן בו בבחרו דוקא בו להיות למשננת לקהילה ולהחזיק בידו את מפתח העושר, ומאידך הבטיח נאמנה שאין כל צורך להזהירו ולהדריכו איך לנהוג בעושר הצפוי וכיצד להמשיך בעבודת ה'. כאדם עשיר, הבטיח, ידי לא תזוז מידו של רבינו, וככל שתאמר לי אעשה עד יומי האחרון.

קיבל האיש לידיו את המטבע, שתה 'לחיים' עם רבינו ויצא לדרך. ואכן ברכתו של רבינו ה'באבא סאלי' נקיימה בו והוא הלך הלך וגדל. מסחרו פרץ, וככל שגדל עשיר כן הרבה בצדקות וחסדים, כשידו לא זה מידו של ה'באבא סאלי' והוא אכן עמד לימינו לכל דבר שבקדושה.

שוב מעשה אחר היה עמו, והפעם בהיות הרה"ק רבי ישראל אבוחצירא זיע"א בצרפת. היה שם יהודי נכה רגלים שחפץ לעלות לארץ הקודש שם אמו שהיתה מבוגרת, אך שליחי הסוכנות סרבו לעזור לו, בטענה שבארץ אין זקוקים לנכים כמוהו ולזקנים כמו אמו...

בהגיע ה'באבא סאלי' לפאריז, הלך האיש לבקש את ברכתו בעודו ישוב על כסא גלגלים. בהגיעו לפני הצדיק, פרץ בבכי עד שבקושי רב יכול היה לספר את מצבו, וגם ביקש מהצדיק שרצונו לשאת אישה ולזכות בבנים. רבינו אמר לו שאין מזלו בצרפת, והוסיף: 'אל תדאג אני מבין אותך שתזכה בקרוב לעלות לארץ ישראל יחד עם אמך והיא תאריך שם ימים, ואני מוסר לך מטבע שלעולם לא יחסר לך כסף לכל צרכך'.

תפילה פנינים וערגלויות בעניני עבודה שבלב זו תפילה

שפנה כל היום בהבלי העולם, והוא רץ לסימטא אחת מן הצד ומתפלל מנחה - הגם שאינו יודע כלל מה הוא מדבר, עם כל זה גם זה חשוב ויקר מאד לפני הבורא ברוך הוא, והאנחה שלו בוקעת וקיעים!!
הרי שמעלתה הגדולה של תפילת המנחה אמורה אפילו כשאין המתפלל מכוון בה כלל, מחמת שראשו תפוס כולו בעסקיו, מהם בא ואליהם ישוב לאחר התפילה, ועם כל זאת שגבה מעלתה עד שמודעושים ממנה כל שרפי קודש. וכל זאת למה? משום שהיא מראה על יראת שמים שיש בו באדם, כאשר מראה הוא בעצמו שהעיקר אצלו הוא התפילה, עבודת הקודש, ולא המלאכה שממנה מתפרנס.
ובמיוחד על שום המאמץ הנדרש מהאדם, אשר צריך 'לקרוע' עצמו ממלאכתו, ופונה להתפלל.
דבר שיש נוכח להוסיף, כי על אחת כמה וכמה אם האדם מצליח גם להסיח דעתו ממחשבותיו בעסקיו, ומכוון בתפילתו זו, הלא אי אפשר ואין לתאר כלל שגב מעלתה, ותפילה כזו ודאי תעלה לרום המעלות שבשמים ותתקבל לרצון!

האנחה והקריאה

ומן הדין להתבונן עוד ולהעמיק הבנתנו ברוממות ומעלת תפילת המנחה.

ראשית יש להבין, מדוע נקראה תפילת המנחה בשם זה? שמותיה של תפילות היום והלילה נקראו על שם הזמן בו מתפללים אותן - שחרית זמנה בשחר, וערבית זמנה בערב. אולם מהו ביאור השם 'מנחה' לתפילת בין הערביים? ומדוע אין היא קרויה 'צהריים' על שם זמנה? בביאור הדבר כתב רבינו חיים מפרידבורג אחיו של המהר"ל מפראג ב'ספר החיים' (ספר סליחה ומחילה), כי את תפילת המנחה תיקן כאמור יצחק אבינו, שהיה כקרבן עולה תמימה, כאשר העלה אביו אברהם אבינו עליו השלום על המזבח.

וכיון שעל כל קרבן יש להקריב מנחת סולת ונסכים, עמד יצחק ותקין תפילה זו במקום המנחה שהיה עליה לבוא עמו כקרבן.

ועל כן מוכנה תפלה זו בשם 'מנחה', על שם אותה מנחת סולת הקרבה עם הקרבן.

פירוש אחר כתב הרב הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע בספרו 'קדושת לוי' (פר' חיי שרה) כי 'מנחה' היא מלשון מתנה ודורון.

כי בתפילת שחרית האדם מודה לקדוש ברוך הוא על שהחזיר לו את נשמתו, על השמש המאירה לעולם, ועל כל העולם והתחדש בטובו, ובתפילת ערבית מתפלל הוא לבורא העולם לפני שהוא נותן לו את נשמתו בפיקדון למשך שנת הלילה.

אבל את תפילת מנחה לכאורה אין האדם מחויב להתפלל, תפילה זוהי נדבה לה, ולכן היא מוכונה בלשון מתנה ונדבה.

באופן אחר ביאר על פי מידותיהם של האבות הקדושים שתיקנו את שלוש התפילות: מידתו של אברהם אבינו היא מידת החסד, ומידתו של יעקב אבינו היא מידת הרחמים, וכאשר אנו עובדים את הבורא ויורשים רצונו, הוא משפיע עלינו חסד ורחמים אף על פי שאיננו זכאים לכך מצד מעשינו.

על מנת גדולה כל כך ראוי להתפלל תפילת מנחה, מלשון מתנה לה, יתברך על הטובות שהוא עושה עמנו, יותר ממה שמגיע לנו.

וזהו מה שנאמר בפסוק (בראשית כד סג) 'ויצא יצחק לשוֹכַח לְפָנֵי אֱלֹהֵי עֵשָׂו וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּרְא וַהֲנֵה גְמָלִים בָּאִים'. כאשר אדם יוצא לשוֹכַח להתפלל תפילת מנחה שהיא לפנות ערב, ומודה על הטובות שעשה לו ה' יתברך, מתקיים 'והנה גמלים באים' - הקדוש ברוך הוא גומל חסדים טובים לעמו ישראל ומביא עליהם שפע של טובה.

העולה מן הדברים, כי על ידי תפילת מנחה שמתפלל האדם כנדבה ומתנה, זוכה הוא לגמול טוב מן השמים ומקבל מתנות גדולות וחסדים טובים.

ויבואו החכמים להתפלל מנחה

אמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ו) "לעולם יהא אדם זהיר בתפילת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפילת המנחה".

זמנה של תפילת המנחה הוא בעיצומו של יום, בעת שהאדם טרוד במלאכתו ועסקיו.

כאשר מניח הוא את כל עסקיו ופונה להתפלל לבוראו, ניכרת יראת השמים שלו ועבודתו את בוראו.

לעומת תפילות שחרית וערבית שהן לפני תחילת היום או בסופו, ואין הדבר ניכר כל כך.

דברים האלו כתב הגאון הקדוש רבי יעקב אביחצירא זי"ע בעל 'אביר יעקב' בספרו 'פתוחי חותם' ורמז נאה מצא לכך בכתוב (שמות לו ד) 'ויבאו כל החכמים העשים את כל מלאכת הקדש איש איש ממלאכתו אשר המה עשים'.

כלומר, הגיע עת המנחה, מבטלים החכמים יראי ה' וחושבי שמו מעבודתם, פונים 'איש איש ממלאכתו אשר המה עושים', ובאים אל 'מלאכת הקדוש', היא עבודת הקדוש של התפילה.

והנה, ראשי התיבות של המילים 'ויבאו כל החכמים העשים את כל מלאכת הקדש איש איש' עולים בגימטריא בדיוק כמנין 'מנחה'! לרמזו על תפילת המנחה, שבשביעה הם מבטלים ממלאכתם.

"מנחה"!

פעם אחת שבת אור שבעת הימים רבינו הבעל שם טוב הקדוש זי"ע בעיר אליק.

והיה לאחר תפילת המנחה, התמהמה בעל הבית מלשוב, והבעל שם טוב המתין זמן רב עד שישב לאכול סעודה שלישית.

שאל הבעל שם טוב את אנשי הבית היכן אביהם, והם סיפרו כי בבית הכנסת מתקיימת דרשה מאחד המגידים הנוודים.

באותה תקופה היו דרשנים רבים מסתובבים מעיר לעיר ונושאים מדרבותיהם תמורת תשלום שהיו מקבלים מקופת הקהל.

בתוך הדברים שמע הבעל שם טוב מבני הבית, כי אותו מגיד מוכיח את הציבור במילים קשות כגידים על חטאיהם ועל כך שאין הם משתדלים כראוי בעבודת ה'. לא היה הבעל שם טוב מרוצה מכך שהדרשן מרבה לדבר בגנותם של ישראל, והורה הבעל שם טוב לגבאי שילך לבית הכנסת ויקרא למארחו לצאת מן הדרשה. הלך הגבאי וגילה לכמה אנשים שהדרשן לא נשא חן בעיני הבעל שם טוב.

פסטה השמועה בקהל, והאנשים החלו נשמטים אחד אחד ויוצאים מבית הכנסת, עד שהדרשן מצא עצמו עומד לבדו, ופסק מלדרוש.

ביום המחרת בא הדרשן לבעל שם טוב ונתן לו שלום. שאל אותו הבעל שם טוב מי הוא, והשיב: "אני הדרשן. מפני מה רגזתם עלי?"

קפץ הבעל שם טוב ממקומו וכשדמעות זולגות מעיניו אמר לו: "וכי אתה תהיה לדבר רע על בני ישראל?"

תדע שכאשר יהודי הולך טרוד בעסקיו כל היום כולו, ולפתע מבחין הוא שהחמה עומדת לשקוע, והוא נרעד ומזדעזע: 'אוי לי! תיכף יעבור זמן תפילת מנחה, ואני טרם התפללתי!'

תיכף ומיד פורש היהודי למקום צדדי, ומתפלל מנחה בחטף בלא לשים לב לדבריו כלל.

ובכן, דע לך, מתפילת מנחה שכזו מזדעזעים שרפים ואופנים!!" (שבחי הבעל שם טוב)

וכן כתב המגיד הקדוש רבי אברהם מטריסק זי"ע בספרו 'מגן אברהם' (פר' בלק), את ששמע מאביו המגיד הקדוש רבי מרדכי מטשרנוביל זי"ע, בשם הבעל שם טוב הקדוש: "שגם זה האיש המוטטר בעסקיו כל היום בשווקים וברחובות, וכמעט ששוכח שיש בורא עולם - רק בעת שמגיע זמן תפילת מנחה עולה על זכרונו שהגיע זמן התפילה, וגונח ונאנח בלבו בהתבוננות האין

כשרק יצא משם פגש אותו אחד מידידיו, ושאל אותו מדוע אין הוא עולה לארץ הקודש. השיב לו הלה כי הסוכנות אינה מסכימה ומשכך אין לו דרך לעלות לארץ. אמר לו אותו ידיד, שהתברר כמי שידיו רב לו בהסדרת העליה לארץ, כי יסיר דאגה מליבו: אתה ואמך תבואו יחד עמי לארץ ישראל, בלי כל העזרה מהסוכנות, ואני אעזור לך בכל העניינים.

ואכן הוא זכה להגיע לארץ יחד עם אמו, ובהגיעו ארצה נשא אשה ונולדה לו בת, והיה שומר מכל משמר על המטבע שקיבל מהבאבא סאלי זי"ע ומעולם לו היה חסר לו מאום מכל צרכו. אף אמו האריכה ימים, ונפטרה בחודש חשוון תשע"ג בהיותה בת מאה ושלוש שנים.

הרי לנו 'כל הנוטל פרוטה מאיוב - מתברך'.

גם מקום ללון - סגולת הכנסת אורחים

ויאמר בת מי את הגידי נא לי היש בית אביך מקום לנו ללון (בראשית כד כג)

מה היתה שאלתו של אליעזר לרבקה, ומה היתה תשובתה? בפסוקים מוצאים אנו כי אליעזר שאל את רבקה (בראשית כד כג): "ויאמר בת מי את הגידי נא לי היש בית אביך מקום לנו ללון" ורבקה השיבה לו (שם פסוקים כד-כה): "ותאמר אליו בת בתואל אנכי בן מלכה אשר ילדה לנחור. ותאמר אליו גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון". אך מה שאל, ומה השיבה לו? במפרשים מוצאים אנו דרכים שונות לבאר את אותו דרשן בין אליעזר עבד אברהם לרבקה, כאשר מכולן נמצאנו למדים על אצילות מידותיה של רבקה מכנסת האורחים, לעומת אביה ואחיה שפניהם צרות היו באורחים.

וכה פירש רבינו בחיי: ויאמר הכתוב היש בית אביך מקום שתלינו אותנו ונסתופף בצלכם כמנהג האורח עם אדון הבית. כלומר, מוכן אני ללון על הספה בסלון, יחד עמכם, ואיני דורש חדר בנפרד...

ועל כך השיבה רבקה: "גם מקום ללון, לא תצטרך שנהיה אנחנו מלינין אותך, אבל אתה בעצמך תבחר מקום לינה אתנו באיזה מקום שתמצא, כמנהג אדון הבית לא כמנהג האורח".

ואילו הביא מים חיים מפרש בדרך אחרת כאשר תחילה הוא מקשה, כי טענה אליעזר בחיטים, והיא השיבה לו בשעורים. הוא שאל האם מקום יש ללון, והיא עונה לו כי תבן יש להם: "התחילה אמריה לאמר 'גם תבן', ולכאורה הלא לא שאל אלא אם יש מקום ללון. ואמנם כי היא השיבתו לא מבעיא זה שיש, כי עוד יש דברים אחרים גם תבן וגם מספוא רב גם מקום ללון כמה לילות כפישר רש"י, והכל לרוב מדת החסד שהיה בה להוסיף על הבקשה כהנה וכנהנה כאמור למעלה".

אמנם, באופן אחר ובדרך צחות, הביא לפרש את אותה שאלה ותשובה בספר 'קרן לדוד', המסביר כי זו בדיוק היתה תשובתה של רבקה, שכאשר נשאלה האם יסכימו הוריה לתת מקום לינה, השיבה שבקושי מעט תבן יסכימו להביא, ומי מדבר על לינה... "מה שפירשתי על דרך צחות תשובת רבקה 'גם תבן וגם מספוא רב עמנו וגם מקום ללון', כי היא השיבה על אשר שאלתני, 'היש בית אביך מקום ללון', כלומר, אם מכניסים אורחים בבתינו. השיבה: לא כן, כי גם תבן וגם מספוא שהוא דבר קטן מאוד רב עמנו, הוא דבר גדול בבית אבי, ומה גם מקום ללון, כלומר שאין לקוות שתשיג מקום לינה..."

"ותרץ ותגד לבית אמה כדברים האלה שהאיש שאל מקום לינה, והשיבה תשובה הנזכרת. אבל לבן כאשר שמע כן מרבקה חשש אולי לא יבוא אליעזר לביתם, ובאמת צר לו בזה, כי לאיש נכבד ועשיר כמותו כבדוהו בשתי ידיים, כי רשע היה ונתן עיניו בממון".

הרי לנו כמה דרכים להסביר את שאלתו של אברהם ואת תשובתה של רבקה, ושבעים פנים לתורה.

הזמנה ופתיחה

היה זה בשיאו של החורף הפולני הקפוא, ולביתו של המגיד מווידיסלאוו זי"ע"א הזדמנו אורחים שביקשו לחמם את עצמותיהם לאחר שהות של מספר ימים בדרכים הקרות, לנוח מעט מטורח הדרך ולסעוד את לבם.

בנו של המגיד, הרב"ק הרבי רבי שמוחה בונם מפרשיסחא זי"ע"א היה אז ילד קטן, ובטרם הגיש המגיד לאורחיו לאכול אמר לבנו: בונימל, הלאו עליי אתה, הבה נראה אותך מחדש משהו בסוגיית הכנסת אורחים.

השיב בונם הקטן לאביו: אך לשם כך צריך אני להיכנס לחדר השני, שם אוכל לעיין בנושא ואכן אשתדל לחדש בענין זה...

תהו האורחים למשמע חילופי הדברים, ותמיהתם גברה כאשר לאחר זמן קצר שב הילד לאביו ובישר לו כי כבר העלה חידוש בסוגיה. 'בואו בבקשה עמי', אמר להם, 'אראה לכם מה שחידשתי בסוגיית זו'.

הלכו עמו האורחים אל החדר השני, ושם ראו כי הציע להם את

המשך בעמוד ד'

ובמדבריות חרקים, אמורות היו להושיע את החולה באופן פלאי ולרפאו מכל צרה וצוקה, אך גם הן לא שפרו את מצבו במאומה.

העיסוק הרב ברפואת בעלה, יחד עם ההוצאות המרובות שהיו כרוכות ברפואים וברפואות, גרמו לדחק מסוים בפרנסת המשפחה. האשה לא יכולה היתה לעבוד בחנות כהרגלה, שכן מרבית הזמן נאלצה לסעוד את בעלה בחליו, ומלבד זאת, חלק הארי של ההכנסות מהחנות - שמשו לצרכי האב החולה.

בשלב מסוים החלה האשה להתיאש מרפואת בעלה. אמנם צעיר היה האיש לימים, אולם מחלתו הקשה הלכה והחריפה עד שסבורה היתה כי לעולם לא יקום ממטתו, וכי לא ירחק היום בו יעזוב את העולם.

תחושת היאוש פעפעה בבית עד שתקפה גם את החולה בעצמו, ואם בתחילה לא התיאש מהרחמים על אף החבר החדה שהיתה מונחת על צוואר, ברבות הימים כבר לא האמין שיש לו סיכוי לצאת מחליו ולהרפא, ואין רצון זה אלא תוחלת נכזבה.

ביום מן הימים הגיעה השמועה אל עירו של האברך כי צדיק בא לעיר, הלא הוא מורו ורבו המגיד הקדוש, שעתידי לעבור דרך העיר ובדעתו להשאר לשבות את שבתו בעיר.

חסידים ואנשי מעשה החלו להכין ולסדר את בית הכנסת הגדול עבור התפילות והשלחנות הטהורים שיערוך הרבי ברב עם הדרת מלך, ואף אכסניה מתאימה ומכובדת הוכנה עבור הרבי למשך כל זמן שהותו בעיר.

התרגון לבו של האברך בקרבו לשמע בשורה טובה זו, ורוחו נעשתה טובה עליו.

הוא לא חשב על מצבו הגשמי והבריאותי, כי אם בעיקר על מצבו הרוחני. במשך כל זמן מחלתו לא הצליח ללמוד ולהתפלל כרצונו, כשבנוסף לכך נכנס ברבות הימים לדכדוך ולמרה שחורה מתוך יאוש על מצבו. ביקש אפוא האברך להיכנס אל הרבי, לשפוף לפניו את מר לבבו ולבקש מעמו עצה וברכה.

כמה ידידים ואוהבים עמדו לו לעזר, ובאחוות-רעים הגיעו לביתו, מוכנים ומזומנים לשאתו אל הרבי ולסייעו בחולשתו.

לפני צאתו מהבית פנה האברך לזווגו ובקשה לתת לו כמה מטבעות כסף אותם יוכל להגיש לפני הרבי כפדיון נפשו, יחד עם הקיטל.

האשה מרת הנפש, שכל חייה עמלה לכלכלת הבית ועול הפרנסה מוטל היה על כתפיה, לא מסוגלת היתה לתת לבעלה את המטבעות האחרונות שנותרו בבית.

"הון עתק בזבזתי עבור רופאים ורפואות שלא הועילו כלום. אין זה אלא משום שבדרך הטבע אפסו הסככים למצוא מרפא".

"עתה", טענה האשה לבעלה, "אם החותך חיים לכל חי יגזור לך חיים, אכן תתרפא, ואם לאו - תשאר במצבך. אינני מוכנה להוציא עוד כסף עבורך, ולכן תן אמונתך בבורא שהוא רופא חינום שירפאך מחוליק הסופנים..."

דבריה לא השתו נעצו בלבו של האברך כמו חץ, כאב עז מילא את יושו, אף הוא התעקש, "תני לי כמה מטבעות. ברצוני לזכות לתחיה רוחנית לכל הפחות".

לבסוף נענתה האומללה ונתנה לבעלה החולה כמה מטבעות, עמם נשארו חבריו אל אכסניתו של הרבי.

כאשר הוכנס לחדר, פרץ בבכי מר ובשברון לב נורא הצליח בקושי רב לייבב: "רבי, יודע אני כי חסר תקוה אני וכי לא ארפא מחלתי זה, אולם מבקש אני לתת פדיון נפש לרבי כדי שהרבי יבוא לעזרתי ולישוועתי בעולם העליון, לעשות עמי טובה בבית הדין של מעלה".

לקח המגיד את המטבעות, ברך את האברך ואמר לו: "אל תירא ואל תחת".

משמעת האברך את דברי רבו, שקטה נפשו הסוערת וחזר לביתו במנוחת הנפש.

בצאתו בקשו אחד ממלויו, ידיד נפשו ורע אהוב ששמע את דברי הרבי אליו, שיתקע לו כף ויבטיח לו שאחר פטירתו יתגלה אליו ויספר לו כיצד אכן קוימה הבטחתו של הרבי ומה נעשה עמו.

עבר זמן מה, מחלתו של האברך הכבידה עליו, עד שלבסוף שב חיים לכל חי והלך לבית עולמו.

בעולם הזה נותר חברו הנאמן, אחוז ציפיה לדעת את הנעשה עמו בעולם האמת. במשך זמן רב המתין שקיים האברך את הבטחתו שנתן בתקיעת כף, אך האברך לא

התראה אליו, וכמעט נשכח הדבר מלבו. חלפה לה תקופה, ובאחד מלילות השבת, כאשר עמד המגיד הקדוש מטשרנוביל בבית מדרשו להתפלל לפני העמוד 'קבלת שבת' כדרכו בקודש, הבחינו כל החסידים שבשעה שהגיעו לחרוז 'בואי בשלום' והפנה הרבי את פניו למערב, החל מורה באצבעו לכוון הפתח כמי שמצביע ורומז לאדם להכנס פנימה.

תמהו החסידים מאד. איש לא נראה בפתח, ולמי החוה הרבי שיכנס? אלא שכמובן, אף אחד מביניהם לא העז לשאול את הרבי על כך, וכולם נותרו פטירתי לקחו מלאכי החבלה את המזרח באותה שבת היה מיודענו, חברו של האברך שקיבל מאתו תקיעת כף לפני פטירתו, שבא אותה שבת לחסות בצל הרבי.

באותו ליל שבת, כחצות הלילה, כאשר נם החבר את שנתו באחת האכסניות, נגלה אליו בחלום ידידו האברך הנפטר ואמר לו: "עתה הגיע הזמן שאקיים את הבטחתי ואספר לך את כל מה שארע עמי מאותו יום בו נפרדה נשמתי מגופי ועד עצם היום הזה.

דע, כי מיד לאחר פטירתי לקחו מלאכי החבלה את נשמתי ועשו בה ככל המגיע על מעשים שאינם כשורה. הימים האלו היו קשים ומורים בעבורי עד מאד, עד שמרב הצרות שאפפוני שכחתי לחלוטין מכל מה שהיה בעולם הזה ואף לא זכרתי שעלי לבקש מהרבי שיבוא לעזרתי כפי שהבטיחתי.

עד שהיום, בזמן תפלת קבלת שבת, כאשר נשמע הכרוז במרומים, כפי שנשמע מדי ערב שבת 'בואו ונצא לקראת שבת', לפתע עזבו אותי כל מלאכי החבלה וברחו למרחקים, עד שלא ראיתי אף לא אחד מהם.

לא ידעתי להיכן עלי לפנות ונשאיתי על מקומי תוהה ומשתומם.

לפתע ראיתי המוני נשמות רצות ועפות במהירות מכל עבר לכוון יעד בלתי נודע.

הצטרפתי גם אני למרוצה זה, עד ששוב נשמע קול הכרוז במרומים, מבשר ואומר: 'לכו ושמעו את הרב הצדיק רבי מרדכי, המגיד מישרים מטשרנוביל, איך הוא מקבל את השבת בזמירות, בשירות ובתשבחות!'

תכף בשמעי כרוז זה, התעוררתי כאדם שנתעורר משינה עמוקה, ונזכרתי שהמגיד הקדוש מטשרנוביל היה מורי ורבי בעודי בחיים עלי אדמות.

התחלתי להגביר את מהירות ריצתי יחד עם שאר הנשמות המעופפות, וכאשר באתי לבית המדרש ראיתי כי כולו מלא בחלונות גדולים, אור מופלא מבהיק דרכם וזיוו כשמש בצהרים.

רציתי מאד להכנס ולבוא אל תוך בית המדרש, אבל לא הצלחתי למצוא את הפתח. אמנם ראיתי נשמות שהצליחו להכנס פנימה, אך אנכי לא ידעתי היכן מצויה הכניסה. ככל שבקשתי והפצרתי מנשמות אחרות שתראנה לי את הדרך בה אוכל להכנס לפני ולפנים, לא נעניתי.

דעתי כי רב, הלכתי לצד מערב של בית הכנסת, מתוך שידעתי כי פתח בית המדרש צריך להיות בצד מערב, וגם שם לא עלתה בידי למצוא את הפתח. הבטתי דרך החלון והנה רואה אני את הרבי עומד לפני העמוד כשהוא מעוטף בטליתו כדרכו בקודש ומתפלל, והתעצבתי בכפליים על שאין אני יכול לראות ולהראות בפניו, עד שלאחר זמן קצר, כאשר הגיעו לחרוז 'בואי בשלום', הסתובב הרבי לצד מערב כשפניו גלויות ומאירות.

באותם רגעים נשגבים הבחין בי הרבי עומד מחוץ לבית המדרש ומביט בו מבעד לחלון, ורמז לי באצבעו שאתקרב אליו ואכנס פנימה אל תוך בית המדרש. באותו רגע ממש נפתחה הדלת לפני ונכנסתי למחיצתו של הרבי.

מאותו רגע אני מוגן ושמור מפני כל מלאכי החבלה וכוחות הרע שבקשו להרע עמדי. המגיד קיים את הבטחתו והוא שומר עליי, סיים האברך את דבריו ונעלם כלעומת שבא.

הרי לנו חשיבותן של אותן דקות יקרות של קבלת שבת, שבהן הזמן מסוגל לצדיקים להעלות ולתקן את נשמות בני ישראל העשוקות בידיהם של מלאכי החבלה, ומכך נלמד שבדואי בעוד נשמת רוח חיים באפינו יכולים אנו בשעה זו להתעלות ולטהר את הנפש בקדושתה של שבת המלכה.

המטות כך שיוכלו לישון מיד לאחר שיאכלו ולנוח מטרחת הדרך.

רווח האב, המגיד מוידסלאוו זיע"א, נחת מ'חידושו' של בנו בוגימל, ואמר לאורחיו: נו, מה תגידו על בני הפיקח, האם חידושו מוצא חן בעיניכם...

ובהזדמנות אחרת אמר המגיד זיע"א: אם מזמינים אורח לבית ומגישים לו לאכול ולא מראים לו לפני כן היכן ילון, גורמים לאותו אורח דאגה בלבו שמונעת ממנו את הנאת אכילתו. לכן, חשוב להראות לו עוד לפני שישעו, היכן ילון לאחר הארוחה.

לעצמו היה מציע

סיפר הרה"ק רבי יצחק מנשינ זיע"א:

בבאדיטשוב היה איש צדיק ושמו ר' ליבר ז"ל. פעם אחת בלילה בחורף אחר היריד, בא איש אחד לביתו בראותו שעוד נר מאיר בביתו, וקניילו ר' ליבר כדרך הכנסת אורחים והציע לו בעצמו מיטה לשכב עליה.

אמר לו האורח: למה זה מעלתו בעצמו מטריח את עצמו להציע לי המיטה?

השיבו ר' ליבר: כלום כסבור אתה שאני מציע לך? אני הנני מציע לי.

וכוונתו היתה שבזכות הטיחה במצווה עבור האורחים, מציע ומכין את המיטה עבורו עצמו לעולם הבא.

ומסופר גם על אחד מחסידיו של הרה"ק מר"ד ז"ל מבעלזא זיע"ע שנודע כמכנס אורחים, ושמו הלך לפניו כמי שדאג לשמש בעצמו את האורחים שבאו לביתו, כשהוא מאכילם ומשקה אותם ברוחב יד ובסבר פנים יפות, ואף נוהג היה לטרוח בעצמו להציע עבורם את המיטות ללינת לילה.

כשבא פעם אותו מכנס אורחים אל האדמו"ר, הציע לו הרבי מיטה בחדרו. ניסה האיש להתנגד לכך שהרבי יטרח בשבילו בכבודו ובעצמו, אבל לא היה יכול לעמוד נגד דבריו של הרבי, שהסביר כי רוצה הוא לקיים מצות הכנסת אורחים באיש המקיים מצות הכנסת אורחים באופן יוצא מהכלל.

פרטני מלבד

דרכו של הרה"ק רבי שלמה אריה לייב מטיטשין זיע"א היתה להכניס לביתו אורחים עניים, ואילו מיטתו שלו היתה עומדת בבית מדרשו הפקר לכל. ואם לא די בכך, כאשר לנו אורחים בביתו, היה לוקח את הכר והכסת שלו ונותן להם. ולא רק את הכר והכסת, כי אם גם את מלבושיו נהג לתת לאורחים.

וכשנאמרו לו שישנם אורחים שמביאים עמם כינים הביתה, אמר בשם רבו הרה"צ רבי חיים אורי זצ"ל מריישא, שבעולם הזה אם כינה עוקצת לאדם הוא יכול ליקחה מקומו ולהשליכה, אבל לאחר הפטירה כאשר תעקוף רימה למת והוא מרגיש כמחט בבשר החי אין יכול להסירה. מוטב, אמר, שתעקוף הרימה לאדם בחייו על ידי הכנסת אורחים עניים, ותצילתו על ידי מצות הכנסת אורחים מעקיצת הרימה לאחר פטירתו...

וסיפר אחד מתלמידיו שלמד אצלו בילדותו בטיטשין, איך שתמיד הכניס אורחים ונתן להם מקום לינה. והיה שם בטיטשין פקיד אחד, מומר, שהיה עומד על המשמר תמיד שלא יכניס עניים לביתו, מאחר והדבר היה אסור מטעם הממשלה. פעם אחת בא אליו באמצע הלילה ומצא עניים לנים אצלו, וכאשר ראהו הרה"ק הרים עליו קול חוצב להבות אש בזה הלשון: רשע שכמותך, אימתי תעשה תשובה, ועד מתי לא תניח לקיים מצות הכנסת אורחים עניים.

עזב אותו מומר את הבית בכעס, והלך לביתו וערך עליו קובלנא לבית הערכאות איך שעשה שתי רעות: האחת, שהכניס עניים לביתו ונתן להם מקום לינה בלי רשיון הממשלה. והשניה, על שבזיו את הפקיד העושה את שליחותו ובכך פגע בכבודו של השלטון.

בהגיע יום המשפט הלך הרה"ק לבית הערכאות וישאלהו השופט: מדוע מר עושה ככה להכניס עניים, בניגוד לחוק? השיב לו הצדיק: שופט נכבד, האם יש כלב למר? השיב השופט: כן, יש לי כלב. וישאלהו: יש לך עבורי מקום לינה? השיב השופט: כן יש לי עבורי מקום לינה. וישאלהו עוד: אם כן יהיה האדם גרוע מכלב, שלכלב עושים מקום לינה ואדם עני יהיה מושלך בדרך ואין מאסף אותו הביתה, היתכן?

השתומם השופט מדבריו ויאמר: הצדק אתך, והגן נקי מהקובלנא על חטא הכנסת אורחים. אך על שפגעת בכבוד הפקיד וביזית אותו, אתה בעצמך קצוב לך קנס עבור זה.

השיבו הרה"ק: אתן אם כן חצי רייניש לעניים... ונתרצה השופט לזה ופטרו לביתו לשלום.

